

KAZAK TÜRKÇESİNDE HAYVAN ADLARIYLA OLUŞTURULAN BİTKİ ADLANDIRMALARI ÜZERİNE

Dilek KAPLANKIRAN*

Geliş Tarihi: Mayıs, 2016

Kabul Tarihi: Eylül, 2016

Öz

Kültürün ve söz varlığının oluşmasında bitki ve hayvan adlarının ilk sıralarda yer aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Hayvanlar ve bitkiler canlı yaşamında her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Medeniyet tarihiyle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında insanın ilk uğraşının hayvancılık olduğu ve hayvancılıktan sonra ise insan yaşamına tarımın yani bitkilerin girdiği bilinmektedir. Bu nedenle bir toplumun söz hazinesinde bitki ve hayvan adlandırmalarına sıklıkla rastlanmaktadır.

Bilindiği üzere Kazakistan'da uçsuz bucaksız bozkırlar yer almakta ve bu bozkırlarda yaşayan çok sayıda hayvan türü ve bitki çeşidi bulunmaktadır. Pek çok toplumda olduğu gibi Kazak toplumunda da dili ve kültürü, hayvan ve bitki adlarından bağımsız düşünmek mümkün olamayacaktır. Bu noktadan hareketle hayvan adlarıyla oluşturulan bitki adlandırmaları üzerine kaynak taraması yapılarak Kazak Türkçesi'nde önemli bir yere sahip olan bitki adları tespit edildi.

Anahtar Sözcükler: Kazak Türkçesi, hayvan adları, bitki adları, adbilim.

UPON PLANT NAMING CREATED WITH ANIMAL NAMES IN KAZAKH TURKISH

Abstract

It is an undeniable fact that plant and animal names take the top places in forming culture and vocabulary. Animals and plants have always an important position in the life of living being. Considering the researches about the history of civilisation, it is known that the first endeavour of humankind has been animal husbandry, after the animal husbandry the agriculture, namely plants, has come into human life. Thus, it has been commonly encountered that plant and animal naming within the vocabulary of a society.

As is known there are vast steppes and great numbers of animal and plant species living on these moors in Kazakhstan. As is many societies, it will be out of question in Kazakh society as well that considering language and culture separately from animal and plant names. From this point forth, plant names that have a significant place in Kazakh Turkish have been determined by reviewing literature on plant naming.

Keywords: Kazakh Turkish, animal names, plant names, onomatology.

* Okt.; Ahmet Yesevi Üniversitesi, Hazırlık Fakültesi, Kazakistan, dilekkaplankiran@hotmail.com.

Giriş

Kazak Türkçesinde bulunan bitki adları incelendiğinde, bitki adlandırmalarının bir kısmının hayvan adlarıyla oluştuğu görüldü ve konuyla ilgili söz varlığı araştırıldı. Kazak Türkçesinde hayvan adlarıyla oluşturulan bitki adlandırmalarına ulaşılırken *Kazakistanın Ösindikter Ālemi* (2008), *Kazakistan Ösindikter Āleminin Asıl Kazınası* (2007) ve *Ösindik Atawlarınıñ Tüsindirne Sözdigi* (2012) adlı eserler tarandı ve hayvan adlarının kullanıldığı bitki adlandırmaları tespit edildi. Çalışmada tespit edilen hayvan adlarının Türkiye Türkçesi karşılıkları, hayvan adlarının kelime kökenleri ve elde edilen bitki adları tablo halinde gösterilmiştir. Tespit edilen adlandırmaların çoğu iki kelimenin birleşmesiyle oluştuğu için hayvan adının yanında hangi tür kelimelerin yer aldığı gösterildi ve bu kelimelerin anlamlarını açıklayan bir sözlük çalışmasına da yer verilmiştir.

Bu çalışmanın amacı hayvan adlarından yola çıkarak Kazak Türkçesi bitki isimlerinde kullanılan adlandırmaların söz varlığını ortaya çıkarmak ve bu sözcüklerin günümüz Türkçesinde kullanılıp kullanılmadığını saptamak, böylelikle tarihî Türk dillerinin söz varlığının aydınlatılması konusunda katkı sağlamaktır.

İnsanoğlu geçmişten bugüne kadar hayvancılıkla uğraşmış, hayvancılığı ve hayvan kültürünü hayatının bir parçası, hatta yaşam tarzı haline getirmiştir. Bakıldığında insanoğlunun ilk uğraşlarından birinin hayvancılık olduğu görülmektedir. En eski sanat eserlerinde insanların hayvanları avlaması ve evcilleştirmesine dair birçok figür yer alır. Hayvanların bir kısmı evcilleştirilerek bir kısmı da doğa içerisindeki yeri ile insan hayatına girmiş ve Türk milletinin dilinde, kültüründe yer almıştır. Türkler bazı hayvanlara farklı anlamlar ve değerler vererek onları bayraklarında, armalarında ve damgalarında kullanmışlardır. Eski Türk devletlerinden, Büyük Hun İmparatorluğu ejderha, Göktürk imparatorluğu kurt başı, Büyük Selçuklu İmparatorluğu çift başlı kartal figürünü bayraklarında kullanmışlardır. Türk Cumhuriyetlerinden Kazakistan'ın bayrağında kartal, Gagavuz Özerk Cumhuriyetinde ise kurt başı figürü yer almaktadır. Türkmenistan'ın armasında at, Özbekistan'ın armasında hüma kuşu, Kırgızistan'ın armasında kuş figürü yer alırken Nogay Türklerinde de koç boynuzu damgası kullanılmıştır.

Hayvan adlarının mitlerde ve atasözlerinde sıkça geçiyor olması hayvanların kültürde büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Destan, masal, bilmece, şiir, şarkı ve türkü gibi türlere dikkat edildiğinde hayvanlardan faydalandığı görülmektedir. DLT'de geçen atasözü, beyit ve dörtlüklerde 272 hayvan adına rastlanmıştır (İlhan vd. 2008: 266).

Hayvanlara ait bazı özellikler bazen insanlara verilerek insanlar hayvan özellikleriyle nitelendirilmiştir (koç gibi adam, tavşan gibi korkak). Birçok hayvan ismi günlük yaşamın

dışında çeşitli adlandırmalarda; benzetmeler yapılırken (ayı gibi, aslan gibi), insanlara isim verilirken (kaplan, şahin), bitki adları oluşturulurken (deve tabanı, aslan ağzı) sıkça görülmektedir.

Hayvanların iyi ve kötü olarak bilinmesi Türk boylarına göre farklılık gösterir. Ancak bazı hayvanlar vardır ki neredeyse Türk boylarının tamamında özel bir yere sahiptir (kurt, at, geyik ve kartal gibi).

Bitkiler bilindiği üzere gıda, ilaç, yakıt, hayvan yemi, araç-gereç olarak kullanılmasından; hayvanlar ise etinden, sütünden ve araç olma vasfından dolayı insan hayatında önemli bir yere sahiptir.

Hayvanların sütü, eti ve yünü olmasa onu sağmanın veya kırkmanın anlamı olmazdı. Bunu fark eden insanlar hayvanlarla ilgili mitleri ve inanç sistemlerini yaratmıştır. Aynı şekilde düşünmek, bitkiler için de geçerlidir. Yendiğini veya neye yaradığını bilmediğimiz bir bitki veya meyveyi toplamanın hiçbir anlamı yoktur. Avcı toplumunda bitki, yalnızca hayvanla ilgilidir (Türkmen, 2012: 97).

İnsan hayatında her hayvanın farklı bir anlamı ve değeri bulunmaktadır. Bu anlamlar bazen dine bazen de kültüre göre şekil alabilmektedir. İslamiyette domuz eti yenmezken farklı dinlerde yenilebilmektedir. Kazakistan, Kırgızistan gibi ülkelerde at eti yenilirken Türkiye’de yenilmemektedir. Rus kültüründe ayı gibi benzetmesi gücü temsil ettiği için bir iltifat olarak kabul görürken farklı kültürlerde hakaret olarak algılanmaktadır.

Kazak Türkçesinde ve Kırgız Türkçesinde *tört tülük* adı at, deve, sığır ve koyun-keçi cinsinden hayvanlara verilen genel bir adlandırmadır. At, deve, sığır, koyun gibi hayvanlar besin maddesi ve ulaşım aracı olarak kullanıldığı için diğer hayvanlara kıyasla daha değerlidirler.

Türklerin hayatında adı geçen hayvanların önemi çok büyük idi. *Tört tülük*, Türklerin hayatının her şeyidir. Türkler için bu hayvanlar; etlerinden dolayı *yiyecek*, sütlerinden dolayı *içecek*, kıllarından ve derilerinden dolayı *giyecek*, güçlerinden dolayı *taşıyıcı* araba, kamyon ve traktör demektir. Bir deve bütün evi (kiyiz-keçe otağı) bütün malzemeleriyle taşıyabilir (Kosıbayev, 2013: 1054).

Hayvanlar sadece insan yaşamında değil kültürde de birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. “Hayvanlar ve bitkiler Türk folklorunun efsanelerinde, destanlarında, masallarında, türkülerinde, atasözlerinde önemli bir yer tutarlar. Bu kültürel ve edebî türlerin yer aldığı eserlerde hayvan ve bitki adlarıyla ilgili çok sayıda örnek görülmektedir. Başlangıçta yararı veya zararı görülen hayvanlar ve bitkiler işaretlenmiştir” (Uçar, 2013; 4).

Göktürk kitabelerinde bir çok hayvan adının kullanılmış olması Türk kültüründe hayvanların büyük bir yere sahip olduğunu göstermektedir. “Yazıtlarını genellikle uzun ömrün ve bilgeliğin sembolü olarak gördükleri kaplumbağa kaide üzerine yerleştiren Türkler, yazıtlarının tepeliklerinde kurttan süt emen çocuk tasvirlerine, ejder tasvirlerine yer vermişlerdir” (Alyılmaz, 2005: 14-15; Mert, 2007: 298).

“Hayvanlarla bu kadar içli dışlı olan Türk toplumu, zaman kavramı ile hayvanlar arasında bir ilişki kurmuş ve on ikili dilimlerden oluşan bir takvim düşünmüş ve zaman kavramını hayvanlarla özdeşleştiren bir zaman anlayışı geliştirmiştir” (Türkmen, 2012: 98). Türklerin 12 hayvanlı takvimi kullanmış olması hayvanlara verilen değeri ortaya çıkarmakla beraber dinî inançlarda bitki ve hayvan adlarının önemli bir yeri olduğunu da göstermektedir. “Kazaklar arasında da on iki hayvanlı Türk takvimi hakkında oldukça zengin inanç halkaları oluşmuştur. Domuz yılında doğan Kazaklar bu hayvanın adını gizlemekte ve doğum yılı sorulduğunda ‘Kara Geyik’ demektedirler. Ayrıca doğduğu yıla mensup hayvanı da öldürmez ve kesmezler” (Türkmen, 2012: 99).

Bir toplumun kültürünü ve dilini öğrenebilmek için dilde yer alan hayvan adlarıyla ilgili söz varlığının ortaya çıkarılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü insan, yaşamını sürdürmek için hayvanlardan yararlanmakta ve tarımla uğraşmaktadır. Bu nedenle hayvan adları kültür ve dilde yer alan önemli söz hazinelerindedir.

Hayvan adları dil içerisinde yer alan en eski söz varlığı olma özelliğinin yanı sıra farklı kelimelerle bir araya getirilerek pek çok bitki adında yer almaktadır.

Bitki adları bir milletin hayatı algılama ve kavrama biçimini ortaya koymakla beraber kültürel unsurlara da yer vermektedir. Bir milletin dilini ve kültürünü yakından tanıyabilmek için bitki ve hayvan adlarının çok iyi incelenmesi, kültürdeki yerinin bilinmesi gereklidir. Kazak Türkçesi söz varlığında yer alan bitki adlarının incelenmesi de bu açılarından büyük önem arz etmektedir.

Türk Kültüründe Bazı Hayvanların Yeri ve Önemi

Türk kültüründe iyi ya da kötü olarak algılanan hayvan adlarının çeşitli kullanımlarına dil içerisinde rastlanmaktadır. Hayvanın adı zehirli ya da yenilmeyen bitkilerde kullanılıyorsa, toplumda adı geçen hayvan sevilmemekte ve kötü olarak algılanabilmektedir. Hayvan adlarının kullanılma sıklığına bakılarak da toplumda adı geçen hayvanın önemi ve değeri hakkında yorum yapılabilmektedir.

Kazak Türkçesinde hayvanlar için aywan, mal, januvar ve añ kelimeleri kullanılmaktadır. Aywan ve mal kelimeleri dile Arapça’dan girmiş ve genel olarak bütün

hayvanları ifade etmektedir. Januvar Farsça kökenli olup bütün hayvanlar için kullanılan bir sözcüktür. Türkçe kökenli olan añ ise yabanî ve yırtıcı hayvanların genel adıdır.

Çalışmada bütün hayvanların tek tek ele alınması mümkün olmadığı için bu bölümde sadece birkaç hayvana yer verilerek hayvanların Türk kültüründe nasıl bilindiğine dair mitolojik unsurlar ve değerlerden genel olarak bahsedilmiştir.

Herkes tarafından bilindiği üzere ‘at’ Türklerin yaşamında büyük bir önem taşımaktadır. Türkler hayatını at sırtında geçirdikleri için at, Türk kültüründe ayrı bir yere sahiptir. Türklerin hayatında atın yeri hiç bir hayvanla ölçülemeyecek kadar büyüktür. At sadece bu dünyada değil öldükten sonra öteki dünyada da kendisinden yararlanılacağına inanılan eşsiz bir varlık olmasıyla da büyük değer taşımaktadır. Bu nedenle bir yiğit öldüğünde mutlaka atıyla birlikte gömülmekteydi (Güler 1988, XVII). At evcilleştirilmiş bir hayvandır. Engebeli yollara, açlığa dayanıklı ve hızlı olması nedeniyle özellikle göçebe toplumlarda insanların hayatını kolaylaştırmasından dolayı özel bir yere sahiptir. “Türk kültüründe atın uğur getirdiğine, atın nefesinin hastalıkları iyileştireceğine ve at olan eve şeytanın girmeyeceğine dair inançlar bulunmaktadır” (Beydili 2005, 71). Atın, Türk kültüründe özellikle de Türkmen, Kazak ve Kırgız Türklerinin kültüründe, yaşamında büyük bir yeri vardır. Hatta Türkmenistan’da at bakanlığı bulunmaktadır. Atla ilgili isimlere Kazak Türkçesi söz varlığında ve bitki adlandırmalarında sıkça rastlanmaktadır. Kazak Türkçesinde at yaşına, cinsine, niteliklerine göre farklı isimler almaktadır. Kazak Türkçesi söz varlığında *külün, tay, jabağı, künan, baytal, säwrık, dönen, biye, at, argımaq, tulpar, säygülik, kazanat, mästek, aygır* gibi atla ilgili çeşitli adlandırmalar bulunmaktadır (Mataykızı 2011, 49). Kazak Türkçesinde at için farklı adlandırmalar kullanıldığı gibi deve, sığır, koyun, keçi vb. hayvanlar için de farklı adlandırmalar yer almaktadır. Ancak taranan eserlerde bu adlandırmaların bazılarında rastlanırken bazılarında bitki adlarında rastlanmamıştır.

Türk sanatında aslanın Budizm’le birlikte görüldüğü ve hayvan mücadele sahnelerinde aslanın zafer kazanan konumda olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Aslan savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret sembolü olması nedeniyle Türk kültüründe değer görmektedir. Aslanın postu ve yelesi de yiğitlik sembolü olarak kullanılmış; bu nedenle, Türklerde uzun saçın yaygın olmasıyla, aslan yelesi arasında sembolik bakımdan bağ kurulmuştur (Çoruhlu 1999, 149).

“Türklerde ayı avlanarak beslendiği için bazı özellikleri insana benzetilmektedir. Ayı Türklerde önemli olmakla birlikte kartal, at ya da kurt kadar değer kazanmamıştır. İslamiyet’ten sonra ise kaba kuvvetin, aptallığın ve kötü insanın simgesi olmuştur” (Çoruhlu 1999,154).

Türk mitoloji geleneğinde kurt önemli yer tutan bir canlıdır. Hem kültürel kahraman hem de insanları hastalıklardan koruyan kurtarıcı bir güçtür. Türk halklarında kurttan insana

zarar gelmeyeceği, temel düşüncedir. Kırgızlarda kurtla karşılaşmanın uğur getireceğine inanılmaktadır (Beydili 2005, 350- 352).

Kurdun eski çağlarda Türklerin bir totemi olduğu düşünülmektedir. Göktürkler döneminde kurt bir totemden ziyade kutsal bir sembol haline gelmiştir. Göktürklerin kendi bayraklarının başına bir kurt heykeli koymalarının nedeni de budur. Eski Türk destanlarında Türklerin kurttan türediği inancı vardır. Ergenekon destanında Türkler bir bozkurdun yardımıyla Ergenekon'dan çıkmışlardır. Manas destanında da Orta- Yüz reisi Kökçö'nün oğlu ile Manas Han'ın oğullarına da konuşma sırasında hep "Kök Börü Han'ım" denildiği görülmektedir (Ögel 1993, 40-53).

Türkler köpeği genellikle aşağı bir hayvan olarak görmüşlerdir. "Tibetliler kendilerinin itten türediği inancına sahiptir. Tibetlileri de bu inançlarından dolayı aşağı bir kavim olarak kabul etmişler ve onları bu yüzden her bahane ile azarlamışlardı" (Ögel 1993, 562). Türk kültürünün genelinde olduğu gibi Kazaklarda da köpek pek sevilen bir hayvan değildir. Bu nedenle zehirli olan ya da çok sevilmeyen bitki adlandırmalarında ve benzetme yoluyla oluşturulan bitki adlandırmalarında bu hayvan adı yer almaktadır. Bazen de köpek sadakati temsil ettiği için söz varlığında karşımıza çıkmaktadır.

Bitki Adlarının Oluşum Şekilleri

Çalışmada tespiti yapılan bitki adlandırmalarının çoğu iki kelimenin birleşmesiyle oluşmuştur. Bir kelime hayvan adı iken diğer kelime farklı adlardan oluşmaktadır. Bu nedenle çalışmanın bu kısmında hayvan adı olmayan kelimelerin anlamlarına yer verilerek bir sınıflandırma çalışması yapılmıştır.

1. Hayvan ve Organ Adları Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırmaları

awız: Ağız (KTTTS): arıstanawız, baқаawız, şımşıқawız.

ayaq: Ayak (KTTTS): böriayaq, қазayaq, қoyanayaq, қусayaq.

bas: Baş (KTTTS): ayubastiken, бақabas, buzawbas, јılanbas, јuparbas, kirpibas, қoybas, şıbınbas, şımşıқbas, tawıқbas, torғaybas, torғaykökbas, tüyebas.

bawır: Karaciğer (KTTTS): bawırқurt, қазbawır.

büyrek: Böbrek (KTTTS): siyırbüyrek.

emşek: 1. Meme 2. Göğüs (KTTTS): biyeemşek, biyemşek.

erin: Dudak (KTTTS): қoyanerin.

işek: Bağırsak (KTTTS): itişek.

jürek: Kalp, yürek (KTTTS): қoyanjürek.

қарın: Karın, mide (KTTTS): biyeқarın, қozıқarın, tüyeқarın.

köz: Göz (KTTTS): balıkköz, botaköz- botagöz, boricöz- borigöz, jilanköz, kargaköz, koyanköz, kökektiñ köz jası, ögizköz, siyrköz, şımşıköz, tanaköz, tawıkköz, ükiköz.

kulaq: Kulak (KTTTS): atkulaq, ayukulaq, botakulaq, esekkulaq, itkulaq, jilkıkulaq, kabankulaq, koyankulaq, koykulaq, kozıkulaq, maralkulaq, pilkulağı, tışkanulaq.

moyın: Boyun (KTTTS): kazmoyın, şayanmoyın.

moynak: Deveboynu (KTTTS): şayanmoynak, tüyemoynak.

murın: Burun (KTTTS): itmurın, itmurındık.

sırt: Dış, sırt (KTTTS): doñızsırt.

siñir: Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyne ileten beyazımsı teller, sinir (KTTTS): tüyesıñir .

siyraq: 1.Baldır, incik 2.Ayak (KTTTS): koyansiyraq, kussiyraq

taban: Ayak tabanı (KTTTS): arıstantaban, ayutaban, botataban, ittaban, karğataban, kaskırtaban, kaztaban, kozıtaban, mısıktaban, tüyetaban.

tamaq: Boğaz, imik (KTTTS): kaztamaq, kaztamaqgöl, koyantamaq.

til: Dil (KTTTS): jilantil, ögiztil.

tis: Diş (KTTTS): aratis, ittis, kaskırtis.

tobıq: Topuk (KTTTS): koyantobıq.

2. Hayvan Adı ve Vücut Bölümlerine İlişkin Adlar Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırmaları

aydar: Horoz, hindi vb.nin tepesinde bulunan kırmızı et uzantısı, ibik (KTTTS): äteş aydarı.

jün: Kıl, tüy, yün (KTTTS): ayujün, borsıkjün, kiyikjün, koyanjün.

kanat: Kanat (KTTTS): köbelekkanat, şıbınkanat.

kıl: Kıl (KTTTS): kılkırt.

kıyık: Kuş tüyü (KTTTS): ayğırkıyık, jilankıyık.

kuyırık: Kuyruk (KTTTS): arıstankuyırık, atkuyırık, eşkıkuyırık, itkuyırık, jilkıkuyırık, koyankuyırık, kozıkuyırık, kulankuyırık, kulunkuyırık, mısıkkuyırık, siyrıkuyırık, taykuyırık, tışkanuyırık, tülkıkuyırık, tüyekuyırık.

murt: Bıyık (KTTTS): şilmurt.

müyiz: Boynuz (KTTTS): buğımüyiz, bulanmüyiz, maralmüyizi.

saşal: Sakal (KTTTS): saşal teke, tekesaşal.

süyek: Kemik (KTTTS): koyansüyek, tüyesüyek.

şaş: Saç (KTTTS): kurtkaşaş.

şat: Butların iç tarafı, iki bacak arası, apış arası (KTTTS): şattawık.

tañday: Damak (KTTTS): kaştanday, kuştanday.

tumsık: Burun, gaga (KTTTS): üyrektumsık.

tuyak: At, eşek, inek gibi hayvanların ayak tırnakları, toynak (KTTTS): qarğatuyak, taytuyak, tüyetuyak.

tük: 1.Kıl, tüy, yün 2. Bitki tüyleri (KTTTS): doñıztü.

3. Hayvan ve Bitki Adları Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırmaları

ağaş: Ağaç (KTTTS): juparağaş, siyırağaş.

arpa: Arpa (KTTTS): koyanarpa.

badam: Badem. ayubadam.

baldırğan: Filiz (KTTTS): ayubaldırğan, elikbaldırğan, tüyebaldırğan.

bede: Yoncanın bir türü (KTTTS): esekbede, koyanbede.

burşak: Burçak (KTTTS): atbasburşak, atburşak, böriburşak, eşkiburşak, jılanburşak, koyanburşak, koyburşak, siyirburşak, tışkanburşak, tüyeburşak.

büldirgen: Çilek (KTTTS): ayübüldirgen, eşkübüldirgen, itbüldirgen, koybüldirgen, siyirbüldirgen.

dän: 1. Tohum, bitki tohumu 2. Tahıl, tane (KTTTS): ayudän, butadän, kenedän.

ğaldak: Lale. itğaldak.

gül: Çiçek (KTTTS): akkuwgül, jılangül, jupargül, kaştamağgül, kenegül, kirpigül, korazgül, kozıgül, köbeleggül, kökeggül, kumırgül, kundızgül, kuralaygül, kurtkağgül, läylikgül, nargül, tanagül.

jalbız: Nane (KTTTS): mısıkjalbız.

jañgak: Ceviz, ceviz ağacı (KTTTS): ayujañgak, tüyejangak.

japıraç: Yaprak (KTTTS): akeşkiniñjapırağı, arkarjapıraç, baçajapıraç, eşkijapıraç, kök eşkiniñ japırağı, tüyejapıraç, tüyekusjapıraç.

jem: Yem (KTTTS): esekjem, koyanjem, sawıskanniñjemi, torğayjem, tülkiem.

jemis: Meyve, yemiş (KTTTS): bōrijemis, itjemis, askırjemis.

jiyde: İğde (KTTTS): maymılıyide.

jiydek: Yemiş (KTTTS): ayujiydek, bōrijiydek, itjiydek, askırjiydek, siyrjiydek.

joñışa: Yonca (KTTTS) esekjoñışa, siyrjoñışa, tūyejoñışa.

jōke: İhlamur, ihlamur aacı (KTTTS): bōrijōke.

juwa: Yabani soan (KTTTS): atjuwa, jılanjuwa, azjuwa, siyrjuwa.

juwsan: Pelin otu (KTTTS): juwsanalabota, itjuwsan, maraljuwsan.

jūzim: Üzüm (KTTTS): itjūzim, tasbakjūzim, torayjūzim.

añba: Deve elması, akır diken (KTTTS): tūyeañba.

kapusta: Lahana (KTTTS): oyankapusta.

araat: Siyah Frenk üzüümü (KTTTS): ayuaraat, bōriaraat, oyaraat, siyraraat.

aramı: Kei yemişı, yaban mersini (KTTTS): uaramı.

awın: Kavun (KTTTS): uawın.

kendir: Kendir, kenevir (KTTTS): itkendir.

ına: Kına (KTTTS): buı ınası.

ızalda: Lale (KTTTS): itkızalda.

ona: Bir eşıit pırasa (KTTTS): atona, itona, oyona.

kōde: Yulaf, bir kucak kuru ot (KTTTS): oykōde.

kōknār: Haşıaş (KTTTS): Totıkōknār.

umı: Hint darısı (KTTTS): uumı.

masa: Arpa, buday, yulaf gibi ekinlerin tanelerini taşıyan kılııklı başı, başa (KTTTS): askırmasa.

maysa: imenlik, yeşıllik yer (KTTTS): ulınmaysa.

miya: Meyan kōkü (KTTTS): esekmiya, ekimiya.

mūk: Yosun (KTTTS): buımūgi.

oşıaan: Dulavrat otu (KTTTS): itoşıaan, ozioşıaan.

ot: ot (KTTTS):aķkuwotı, alabota, aķalabota, arķarotı, ayuotı,baķaotı, balıķot, bōkenot, doñızotı, ķazotı, kekilikotı, kıranot, kiyikotı, koyanot, koyotı, , kōkekotı, laĝotı -laķotı, maralotı, mısıķotı, Şayanot, Őıbinotı, ŐımŐıķotı, Şilotı, torĝayotı.

sabaķ: Sap, bitki sapı (KTTTS): eŐkisabaķ, sırttansabaķ.

Őaĝır: Kumlu yerlerde yetiŐen bir kamaŐ tūrū (KTTTS): tūyeŐaĝır.

ŐeŐek: Ćiĉek (KTTTS): maraŐeŐek.

Őırmawıķ: SarmaŐık (KTTTS): tūyeŐırmawıķ.

Őomırt: Kuş kirazı (KTTTS): itŐomırt.

Őōp: ot (KTTTS): ayuŐōp, bıptıldıķŐōp, biyŐōp, bizonŐōp, bōdeneŐōp, elikŐōp, esekŐōp, eŐkiŐōp, jalĝan bōdeneŐōp, jılañķıŐōp, jılanŐōp, jılķıŐōp, juparŐōp, ķarĝaŐōp, ķarlıĝaŐōp, ķarŐıĝaŐōp, ķaŐırŐōp, kirpiŐōp, kiyikŐōp, koyanŐōp, kōkekŐōp ķundızŐōp, ķurtŐōp,ķutanŐōp, lāyleķŐōp, maraŐōp, mısıķŐōp, sayĝaķŐōp, sirkeŐōp, tarĝaķbas, tarĝaķŐōp, tırnaŐōp, torĝayŐōp, tūyekuŐŐōp, tūyeŐōp.

tarı: Darı, darı tanesi (KTTTS): tawıķtarı.

tamır: 1. Bitki kōkū 2. Damar (KTTTS): jılantamır, ķaŐırtamır, maraltamırı, mısıķtamır.

tiken: Diken(KTTTS): ayubastiken, ittiken, ķoytiken, ķussūttingen, ŐoŐķatiken, tūyetiken, tūyetikenek.

tūbir: Aĝaĉ ve bitki kōkū (KTTTS): maraltūbiri.

tūynek: Bitki veya meyve yumrusu (KTTTS): ittūynek.

zıĝır: Keten (KTTTS): kōkekzıĝır.

4. Hayvan ve Renk Adları Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırılmaları

aķ: Beyaz, ak (KTTTS): aķbōken, aķkiyik, aķķoy, aķķuw, aķķuwĝul, aķnar, aķsırttan, aķtoķal, ayudıñ aķ dārisi.

ala: Ak ile baŐka renklerin bir arada gōrūlmesi, benekli, alaca (KTTTS): alabuta, alabuĝa, alaķurt.

boz: Aĉık toprak rengi, boz (KTTTS): bozbuĝa.

ķara: Siyah, kara (KTTTS): ķarabalıķ, torĝayķara.

ker: Koyu doru renk (KTTTS): kerbuĝa.

kök: 1. Mavi 2. Yeşil (KTTTS): arçarkök, kökmaral, kök eşkiniñ japırağı, torğaykökbas.

sarı: Sarı renk (KTTTS): sar(ı) buğa, sar(ı)सान, toğalsarı.

şubar: Benekli, alacalı, ala (KTTTS): biyeşubar.

5. Hayvan Adı ve Eylemler Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırmaları

bat-: Batmak, dibe çökmek (KTTTS): battawık.

bür-: 1. Pençelemek, pençesi ile kapmak 2. Büzmek, kıvırmak (KTTTS): itbürgen.

em-: Emmek (KTTTS): itemgen, kılınembes.

je-: Yemek (KTTTS): maljemes.

jut-: Yutmak (KTTTS): şıbınjut, şıbınjutkış.

kan-: 1. Kanmak, susuzluğunu gidermek 2. Kanaat etmek, yetinmek (KTTTS): kuskanbas.

karan-: Muayene olmak, bakılmak, tedavi olmak (KTTTS): koykaranjı.

kel-: 1. Bir yere gitmek 2. Varmak, ulaşmak (KTTTS): kuskelmes.

kemir-: Kemirmek (KTTTS): koykemirgen.

kir-: 1. Tıraş etmek. 2. Kazağı ile kazımak. 3. Kırmak, öldürmek (KTTTS): şıbınkırğış.

kon-: Konmak, yere inmek (KTTTS): kuskanbas, torğaykonbas.

kus-: Kusmak, istifra etmek (KTTTS): itkusık.

kutirt-: Kudurtmak, azdırmak (KTTTS): atkutirtқан.

kuw-: Kovalamak, kovmak (KTTTS): şıbınkuwğış.

öl-: Ölmek, vefat etmek (KTTTS): eşkiölmes, kaskırölimi.

sası-: Bozulmak, kokmak (KTTTS): eşkisasır.

siy-: İşemek (KTTTS): itsiygek.

sor-: Emmek, soğurmak, sorumak (KTTTS): tüyesorañ.

soñkay-: 1. Çömelmek 2. Aldatılmak, kandırılmak (KTTTS): atşoñkay.

tara-: Dağılmak, gitmek (KTTTS): jilantaran.

tes-: Delmek, delik açmak (KTTTS): kurtteser.

6. Hem Hayvan Hem de Bitki Adı Özelliği Taşıyan Adlandırmalar

aykabağ: 1. Bir kuş türü (Kovşar 2012, 79). 2. Günebakan (ÖS).

äwpildek: 1. Kamışlı yerlerde yaşayan bir kuş türü (Karakaş 2013: 130). 2. Göl ve su kenarlarında yetişen çiçeği püsküllü bir bitki türü (ÖS).

balapan: 1. Cıvcıv, kuş yavrusu (KTTTS). 2. Ot türü (ÖS).

bitpıldık: 1. Bıldırcın (KTTTS). 2. Ormanlarda çalılıarın arasında ve bozkırda yetişen, budaklı bir bitki türü (ÖS).

biydayık: 1. Yırtıcı bir kuş, şahin (Kovşar 2004:63). 2. Ayrık otu, idris otu (KTTTS).

böltirik: 1. Kurt yavrusu (KTTTS). 2. Kurak yerde yetişen 15-20 cm büyüklüğünde, hayvan yediğinde hayvanı zehirleyen bir bitki türü (ÖS).

buzawbas: 1. Danaburnu (KTTTS). 2. Kurak yerlerde hayvanların yayıldığı ot türü (ÖS).

duvadağ: 1. Toy, kuş türü (KTTTS). 2. Bozkır bölgelerinde yetişen çiçekli bitki (ÖS).

kalkankulak: 1. Büyük kulaklı bir fare türü (KTTTS). 2. Koyunun yediği otlardan biri (ÖS).

karabawır: 1. Ayakları kısa, güvercine benzeyen bir kuş türü (KTTTS). 2. Ormanlık alanda yetişen yuvarlak meyveli, ilaç olarak kullanılan bir bitki türü (ÖS).

karakuyruk: 1. Ceylan (Kovşar 2004, 87). 2. Bir bitki türü (ÖS).

karlığaş: 1. Kırlangıç (KTTTS). 2. Aşılama sonucu ortaya çıkan bir buğday türü (ÖS).

kaskaldak: 1. Su tavuğu (KTTTS). 2. Dağ sırtında yetişen bitkilerden biri (ÖS).

kögildir: 1. Kuğu yavrusu (KTTTS). 2. Haşhaş cinsinden, dağlık yerlerde büyüyen, çiçekli ve budaklı bir bitki türü. İlaç olarakta kullanılır (ÖS).

kumay: 1. İri, yırtıcı ve efsanevi bir kuş, hüma 2. Çok hızlı koşan bir tazi türü (KTTTS). 3. Mısıra benzeyen taneli bir bitki türü (ÖS).

kuralay: 1. Geyik yavrusu (KTTTS). 2. Ayrık otunun bir türü (ÖS).

küzen: 1. Kokarca (KTTTS). 2. Dağ eteklerinde çalılıklarda büyüyen budaklı, yaprakları büyük, çiçekli bir bitki türü (ÖS).

sırttan: 1. İyi cins köpek, kurt (KTTTS). 2. Taşlık, kumlu ve çalılıar arasında yaşayan, kalın yapraklı bir bitki türü (ÖS).

tarak kuyruk: 1. Kemirgengillerden, ekimler için zararlı, uzun kuyruklu bir hayvan, tarla sincabı (KTTTS). 2. Dağ eteklerinde ve bozkırda yetişen, yaprakları dilim dilim, ilaç olarak kullanılan bir bitki türü (ÖS).

tarğak: 1. ölümsü, bozkır vb. yerlerde yaşayan küçük, boz renkli kuş, il, dağ tavuğu (KTTTS). 2. Kurak yerlerde biten hububatgillerden bir bitki (KTTTS).

tazkara: 1. Kara akbaba (Kovşar 2012, 95). 2. Hayvan için besin değeri yüksek bir bitki türü (ÖS).

taykar: 1. İki yaşındaki eşek (KTTTS). 2. Büyük, kalın damarlı bir bitki türü (KTTTS).

toğıldak: 1. Ağaçkakan (KTTTS). 2. Bir bitki türü (ÖS). 2. Dağ eteklerinde, göl kenarlarında, kumlu yerlerde çıkan kalın damarlı bir bitki türü (ÖS).

7. Hayvan ve Gıda Adları Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlarmaları

kart: Atın kalın bağırsağından yapılan bir tür sucuk (KTTTS): koyankarta.

kazı: Atın kaburga kısmı ve yağlı etinden yapılan sucuk (KTTTS): kazıgurt- kazıkurt.

may: Yağ, bitkisel yağ (KTTTS): maykene.

sawmal: Taze, ekşimemiş kıymız (KTTTS): biyesawmal.

suw:Su (KTTTS): suwbiydayık.

süt: Süt (KTTTS): biyesüti, kussüttigen.

tamağ: Yemek, aş, yiyecek (KTTTS): sawısqanniıtamağı.

8. Hayvan ve Nesne Adları Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlarmaları

ayır: Harmanda sap ve ot toplamada kullanılan uzun saplı atal, dirgen (KTTTS): ayırkiyik.

jelek: Püskül (KTTTS): itjelek, koyjelek.

jelken: Yelken (KTTTS): koyjelken.

kiyiz: Keçe (KTTTS): kiyizkiyik.

koñıraw: Zil, an, kampana (KTTTS): eşkikoñıraw.

kuwray: Üflemeli bir algı (KTTTS) kuwra-: Kurumak, solmak: (KTTTS) ayukuwray, kulankuwray, maralkuwray, ögizkuwray, tülkiuwray, ükiliuwray.

sabın: Sabun (KTTTS): itsabın.

sadağ: Yay (KTTTS): itsadağ.

sal: Sal (KTTTS): şıbınsalı.

täj: Taç (KTTTS): täjikoraz.

tarak: Tarak (KTTTS): böritarak, doñıztarak.

üy: Ev (KTTTS): üybiydayıq.

9. Hayvan Adı ve Niteleme İfade Eden Kelimeler Birleştirilerek Oluşturulan Bitki Adlandırmaları

bağıt: Baht, talih, şans (KTTTS): bağıtqusı.

bay: 1. Varlıklı, zengin 2. Koca, eş, zevce (KTTTS): kızıbay.

jaw: Düşman, hasım (KTTTS): jawtorğay.

jegi: Endişe, kaygı, üzüntü (KTTTS): şıbjegi.

jırık: Yırtık, kesik (KTTTS): koyanjırık.

kaysar: Kararlı, tutarlı, sözünden dönmeyen, sebatlı (KTTTS): narqaysar.

köke: Bir şeyin en iyisi, en güçlüsü, hepsinden iyisi (KTTTS): kökemaral.

küyrek: Cesaretsiz, çekingen, yumuşak huylu (KTTTS): kızıküyrek.

ögey: Üvey (KTTTS): ögeybuta.

10. Tasnif Dışında Kalan Adlandırmalar

aran: Av avlamak için kazılmış geniş ve derin çukur, tuzak çukuru. (KTTTS): arıstanaranı.

ayvan: Hayvan (KTTTS) ayvankedi.

bağa: Kurbağa (KTTTS) lağ: Oğlak (KTTTS): bağalak.

baw: 1. Bağ, bahçe 2. Bağcık 3. Balya deste (KTTTS): biyebaw.

buwnağ: Vezin, ölçü (KTTTS): şayanbuwnağ.

däri: İlaç (KTTTS): ayudäri, kenedäri.

jin: 1. Cin 2. Geviş getirme (KTTTS) koyanjın.

kat: Kat, tabaka, katman (KTTTS): ayukat.

öleñ: Şiir, şarkı (KTTT): doñızöleñ.

şayır: 1.Sakız, reçine 2. Hayvanın, özellikle koyunların tüylerinin altında terleme sonucu oluşan tabaka (KTTTS): toktaşayır.

silekey: Tükürük, salya (KTTTS): siyirsilekey.

şuw: Gürültü (KTTTS): itşuwı.

taw: Dağ (KTTTS): tawteke.

uv: Zehir, ağı (KTTTS): uvbiydayıq.

uvıt: Zehirin etkisi, zehir (KTTTS): baқаuvıt.

Tablo 1. Kazak Türkçesinde Hayvan Adlarıyla Kurulan Bitki Adlandırmaları

Kazak Türkçesi Hayvan Adı	Türkiye Türkçesi Karşılığı	Kelimenin Kökeni	Bitki Adlandırmaları
alaqurt	hayvan kanı emerek beslenen bir tür böcek	T.	alaqurt
ara	arı	T.	aratis
aristan	aslan	T.	aristantaban, aristanıyırık, aristanawız, aristanaranı
arkar	dişi dağ koyunu	T.	arkaroti, arkarök, arkarıyırık
at	at	T.	atbasburşak, atburşak, atjuwa, atkonak, atkulak, atkutirtkan, atkuyırık, atşoñkay
añ	yabani hayvanların genel adı	T.	añkal, añaqatı
ayğır	damızlık erkek at	T.	ayğırkıyık
ayqabaq	kuş türü	T.	ayqabaq
ayu	ayı	T.	ayubadam, ayubıldırgeñ, ayubastiken, ayubaldırgeñ, ayudän, ayudäri, ayudıñ aq därisi, ayujañğak, ayujiydek, ayujün, ayukaraqat, ayukat, ayukulak, ayukuwray, ayuotı, ayuşöp, ayutaban
ayvan	hayvan	Ar.	ayvankedi
äteş	horoz	T	äteş aydarı
äwpildek	kuş türü	T.	äwpildek
baqa	kurbağa	T.	baqaawız, baqabas, baqajapıraq, baqalaq, baqaoti, baқаuvıt
balapan	civciv, kuş yavrusu	T.	balapan
balıq	balık	T.	qarabalıq, balıkköz, balıkot
bitpıldıq	bıldırcın	T.	bitpıldıq, bitpıldıqşöp
biydayıq	yurtıcı bir kuş	T	biydayıq, suwbiydayıq, uvbiydayıq, suwbiydayıq
biye	kısırak	T.	biyebaw, biyeemşek, biyeqarın, biyemşek, biyesawmal, biyesüti, biyeşubar
biyt	bit	T.	biytşöp
bizon	bizon	Fr.	bizonşöp
borsıq	porsuk	T.	borsıqjün
bota~ buta	deve yavrusu	T.	alabota, aqalabota, alabuta, botaköz, botagöz, botakulak, botataban, butadän,

			juwsanalabota, ögeybuta
bödene	bıldırcın	T.	bödenesöp, jalğan bödenesöp
böken	antilop	T.	aqböken, bökenot
böltirik	kurt yavrusu	T.	böltirik
böri	kurt	T.	böriayak, böriburşak, börijemis, börijiydek, börijöke, börikarakat, böriköz- böriğöz, böritarak
buğa	boğa	T.	bozbuğa, kerbuğa, sar(ı) buğa, alabuğa
buğı	geyik, maral	T.	buğımügi, buğımüviz, buğı kınası
bulan	yaban geyiği	T.	bulanmüviz
buzaw	buzacı	T.	buzawşimgen, buzawşinmen
buzawbas	danaburnu	T.	buzawbas
doñız	domuz	T.	doñızotı, doñızöleñ, doñızsirt, doñıztarak, doñıztük
duvadağ	kuş türü, toy	T.	duvadağ
elik	ceylan	T.	elikbaldirgan, eliksöp
esek	eşek	T.	esekbede, esekjem, esekjoñışqa, esekkulak, esekmiya, eseksöp
eşki	keçi	T.	açekşiniñjapırağı, eşkiburşak, eşkibüldirgen, eşkijapırağ, eşkiçoñıraw, eşkiquyırık, eşkimiya, eşkiölmes, eşkisabak, eşkisasır, eşkişöp, kök eşkiniñ japırağı
it	it, köpek	T.	itbüldirgen, itbürgen, itemgen, itğaldak, itişek, itjelek, itjemis, itjiydek, itjuwsan, itjüzim, itkendir, itkızğaldak, itkonak, itkösik, itkulak, itkusık, itkuyırık, itküşäla, itmurın, itmurındık, itoşağan, itsabın, itsadak, itsiygek, itşomirt, itşuwı, ittaban, ittiken, ittis, ittüyek
jılan	yılan	T.	jılantaran, jılanbas, jılanburşak, jılangül, jılanjuwa, jılañkışöp, jılankiyak, jılanköz, jılanşöp, jılantamır, jılantil
jılkı	at	T.	jılkıkulak, jılkıquyırık, jılkışöp
jupar	bir sıçan türü	T.	juparağaş, juparbas, jupargül, juparşöp
qaban	yaban domuzu, erkek domuz	T.	qabanqulak
qalkankulak	büyük kulaklı bir fare türü	T.	qalkankulak
qarabawır	güvercine benzeyen bir kuş türü	T.	qarabawır
qarakuyırık	ceylan	T.	qarakuyırık
qarğa	karga	T.	qarğaköz, qarğaşöp, qarğataban, qarğatuyak
qarlığaş	kırlangıç	T.	qarlığaş, qarlığaşşöp
qarşığa	aladoğan	T.	qarşığaşöp
qaskaldak	su tavuğu	T.	qaskaldak
qaskır	kurt,	T.	qaskırjemis, qaskırjiydek, qaskırmasak, qaskırölimi, qaskırşöp, qaskırtaban, qaskırtamır, qaskırtis
qaz	kaz	T.	qazayak, qazbawır, qazjuwa, qazkurt, qazmoyın, qazotı, qaztaban, qaztamak, qaztamakgül, qaztanday, şiyqaztanday
kekilik	keklik	T.	kekilikoti

kene	kene, sakırğa	T.	kenegül, kenedän, kenedäri, maykene
kıran	kartalğillerin genel adı	T.	kıranot
kirpi	kirpi	T.	kirpibas, kirpigül, kirpişöp
kiyik	geyik	T.	ağkiyik, ayrıkiyik, kiyikjün, kiyikotı, kiyikşöp, kiyizkiyik
koraz	horoz	Far.	korazgül, täjikoraz
koy	koyun	T.	ağkoy, koybas, koyburşak, koybüldirgen, koyjelek, koyjelken, koykarakat, koykaranjı, koykemirgen, koykonak, koyköde, koykulak, koyoti, koytiken
koyan	tavşan	T.	koyanarpa, koyanayağ, koyanbede, koyanburşak, koyanerin, koyanjem, koyanjin, koyanjırık, koyanjün, koyanjürek, koyankapusta, koyankarta, koyanköz, koyankulak, koyankuyrık, koyanot, koyanısiyak, koyanşüyek, koyanşöp, koyantamak, koyantobık
kozi	kuzu	T.	kozişay, kozıgül, kozıkarın, kozıkulak, kozıkuyrık, kozıkürek, kozıoşagan, kozıtaban
köbelek	kelebek	T.	köbelegül, köbelekkanat
kögildir	kuğu yavrusu	T.	kögildir
kökek	guguk kuşu	T.	kökekgül, kökekzıgır, kökekoti, kökektiñ köz jası, kökekşöp
kulun	yabani at	T.	kulankuwray, kulankuyrık
kulun, kulın	tay	T.	kulımembes, kulınmaysa kulunkuyrık
qumay	hümakuşu, hızlı koşan bir tür tazi	T.	qumay
qumır	kumru	T.	qumırgül
qundız	kunduz	T.	qundızgül, qundızşöp
quralay	geyik yavrusu	T.	quralay, quralaygül
kurt	kurt, solucan	T.	alakurt, bawırkurt, kazkurt kazıgurt- kazıkurt, kılkurt, kurtşa, kurtşöp, kurtteser,
qurtqa	tatlı su gelinciği, lotabalığı	T.	qurtqagül, kurtkaşaş,
qus	kuş	T.	asparaqus, baqıtqusı, qusayağ, quskanbas, quskaramık, quskawın, quskalmes, quskonbas, quskumık, qussiyarak, qussüttigen, qustanday, qustirmak
qutan	balıkçılkuş	T.	qutanşöp
kuw	kuğu kuşu	T.	ağkuw, ağkuwgül, ağkuwoti
küzen	kokarca	T.	küzen
lağ	oğlak	T.	lağoti, lağoti
läylek	leylek	Far.	läylikgül, läylekşöp
mal	hayvanların genel adı	Ar.	maljemes
maral	maral, geyik	T.	kökemaryl, kökmaryl, maraljuwsan, maralkulak, maralkuwray, maralmüyizi, maraloti, maralşeşek, maralşöp, maraltamırı, maraltübiri
maymıl	maymun	Ar.	maymıljiyde.
mısıq	kedi	T.	mısıqjalbız, mısıqkuyrık,

			mısıkköti, mısıkköşöp, mısıkkötaban, mısıkkötamır
nar	tek hörgüçlü deve	T.	aknar, nargül, narıkaysar
ögiz	öküz	T.	ögizköz, ögizkuwray, ögiztil
pil	fil	Far.	pillkulağı
sawıskan	saksağan	T.	sawıskannıñjemi, sawıskannıñtamağı
saygak	geyik, geyik sürüsü	T.	saygakşöp
sazan	sazan balığı	T.	sar(ı)sazan
sırttan	iyi cins köpek, kurt	T.	aqsırttan, sırttan, sırttansabağ
siyır	sığır, inek	T.	siyırağaş, siyırburşak, siyırbüldirgen, siyırbüyrek, siyırjiydek, siyırjoñışka, siyırjuwa, siyırkarakat, siyırköz, siyırkuyırık, siyırşilekey
sirke	bit yavrusu	T.	sirkeşöp
şayan	akrep, yengeç	T.	şayanbuwnağ, şayanmoyın, şayanmoynağ, şayanot
şıbın	şıbın	T.	şıbınbas, şıbınjegi, şıbınjut, şıbınjutkış, şıbınkanat, şıbınkırgış, şıbınkuwğış, şıbınnotı, şıbınsalı
şil	dağ tavuğu, çil	T.	şilmurt, şilotı
şımşık	kanarya	T.	şımşıkawız, şımşıkbas, şımşikköz, şımşıköti
şoşka	domuz yavrusu	T.	şoşkatiken
tana	dana	T.	tanagül, tanaköz
tarakkuyrık	tarla sincabı	T.	tarakkuyrık
tarğak	dağ tavuğu, çil	T.	tarğak, tarğakbas, tarğakşöp
tasbaka	kapumbağa, tosağa	T.	tasbakjüzim
tawık	tavuk	T.	battawık, şattawık, tawıkbas, tawikköz, tawıktarı
tay	tay	T.	taykuyırık, taytuyak
tazkara	kara akbaba	T.	tazkara
taykar	iki yaşındaki eşek	T.	taykar
teke	teke	T.	sakalteke, tawteke, tekesağal
tırna	turna	T.	tırnaşöp
tışkan	sıçan, fare	T.	tışkanburşak, tışkankulak, tışkankuyrık
toğal	boynuzsuz keçi, sığır vs.	T.	aktoğal, toğalsarı
toğıldağ	ağaçkakan	T.	toğıldağ
toqtı	toklu	T.	toqtışayır
torgay	serçe	T.	jawtorgay, torgaybas, torgayjem, torgayjüzim, torgaykara, torgaykonbas, torgaykökbas, torgayotı, torgayşöp
totı	papağan	Far.	totıköknär
tülki	tülki	T.	tülkijem, tülkiuwray, tülkiuyırık
tüye	deve	T.	tüyebaldırğan, tüyebas, tüyeburşak, tüyejangak, tüyejapıraq, tüyejoñışka, tüyeķañbağ, tüyeķarın, tüyeköten, tüyekuyırık, tüyemoynağ, tüyesıñır, tüyesorañ, tüyesüyek, tüyeşagır, tüyeşırmawık, tüyeşöp, tüyetaban, tüyetiken, tüyetikeneķ, tüyetuyak
tüyekus	devekuşu	T.	tüyekusjapıraq, tüyekusşöp,
üki	puhukuşu	T.	ükiköz, ükilikuwray
üyrek	ördek	T.	üyrektumsık

Sonuç:

Kazakistan coğrafyasında çok sayıda hayvan ve bitki türünün yer aldığı görülmüştür. Bu çalışmada içerisinde sadece hayvan adı geçen bitki adlandırmalarına yer verilmiştir.

Taranan eserlerde Kazak Türkçesinde hayvan adlarıyla oluşturulan 454 tane bitki adlandırmasına ulaşılmış olup ulaşılan bu bitki adlandırmalarında 114 tane hayvan adının geçtiği tespit edilmiştir. Çalışmada geçen hayvan adları ele alındığında 106 Türkçe, 4 Farsça, 3 Arapça, 1 Fransızca kökenli hayvan adının yer aldığı görülmektedir.

Kazak Türkçesi bitki adlandırmalarına bakıldığında hayvan adıyla birlikte vücut bölümlerine ilişkin adlandırmaların, organ adlarının, renk adlarının yer aldığına rastlanmıştır. Hayvan adlarının, organ adları ve vücut bölümlerine ilişkin adların kullanıldığı bitki adlandırmalarında daha çok benzetme yoluna gidildiği görülmektedir (arıstankuyırık, arıstanawız vb.).

Kazak Türkçesinde yer alan hayvan adları Türkçede de olduğu gibi hayvanın erkeğine, dişisine, yavrusuna ve yaşına göre farklı adlandırmalarla kullanılmakta ve bu durum söz hazinesine zenginlik katmaktadır.

Bazı adlandırmalar hem hayvan adı hem de doğrudan bitki adı olarak kullanılmaktadır (biydayık, böltirik, karlığaş, kögildir, tokıldağ vb.).

Tespit edilen bazı adlandırmalarda hayvanın da seçici bir canlı olduğu, hangi bitkiyi yiyip yemediği (maljemes) bazı örneklerde görülmektedir.

Bu çalışmada Kazak Türkçesi bitki adlandırmaları içerisinde hayvan adlarıyla oluşturulan bitki adlarına ilişkin söz varlığı bir araya getirilmiştir.

Çalışmada kullanılan kaynaklar dışında ulaşamadığımız kaynakların taranması durumunda daha çok bitki adlandırmasına ulaşmak mümkün olacaktır. Ancak tespiti yapılan örnekler konuyla ilgili çalışma yapanlara muhakkak bir ışık tutacaktır.

Kısaltmalar**Ar.** Arapça**Far.** Farsça**Fr.** Fransızca**T.** Türkçe**(KTTTS)** Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü**(ÖS)** Ösimdik Atavlarının Tüsindirme Sözdüğü

Kaynaklar

- ALKAYIŞ, F. M. (2007). *Türkiye Türkçesinde Bitki Adları*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- ALYILMAZ, C. (2005). *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*. Ankara: Kurmay Yayınları.
- BAYTOP, T. (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- BEYDİLİ, C. (2005). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik sözlük* Ankara: Yurt-Kitap yayın
- ÇORUHLU, Y. (1999). *Türk Mitolojisinin ABC'si*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- DOĞAN, L. (2002). "Türk Kültüründe Hayvanlar ve Hayvan İsimleri". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara: TDK Yayınları, 615-659.
- GEN, S. (2009). *Harezmi Türkçesinden Kazakçaya Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- GÜLENSOY, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. 1-2, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜLER, K. (1988). *Kamusu'l- Muhit Tercimesindeki Türkçe Hayvan Adları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İLHAN, N. ve ŞENEL, M. (2008). Dîvânü Lugâti't Türk'e göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla ilgili Kavram Alanları. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 3(1), 259-277.
- İVAŞENKO, A. A. (2007). *Kazakistan Ösindikter Aleminin Asıl Kazınası*. Almatı: Almatikitap Baspası.
- İVAŞENKO, A. A. (2008). *Kazakstanın Ösindikter Alemi*. Almatı: Almatikitap Baspası.
- JANUZAKOV, T. (2008) *Kazak Tilinin Tüsindirme Sözdigi*. Almatı: Dayk-Press.
- KALİYEV, B. (2012). *Ösindik Atavlarının Tüsindirme Sözdigi*. Almatı: Sardar Baspa Üyi.
- KARAKAŞ, D. (2013). *Kazak Türkçesinde Yansıma Yoluyla Ortaya Çıkan Söz Varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- KOÇ, K., BAYNİYAZOV A. ve BAŞKAPAN, V. (2003). *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ
- KOSIBAYEV, M. (2013). Türklere Zenginlik ve Bereket Algısı Tört Tülük'e Teorik Yaklaşım ve Divanu Lugati't-Türk'ten Örnekler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 1051-1062.
- KOŞAR, A. F., KOŞAR, V. A. (2012). *Kazakstandağı Januvarlar Alemi*. Almatı: Almatikitap Baspası.
- KOŞAR, A. F. (2004). *Kazakistan Kızıl Kitabı Betterinen Omırtkalı Januvarlar*. Almatı: Almatikitap Baspası.
- MATAYKIZI, D. (2011). *Urpagım Sagan Aytam*. Almatı: Ülke Baspası.
- MERT, O. (2007). Kazak Türkçesi'nde Hayvan Adlarıyla Kurulan Atasözleri. *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Uluslararası Sempozyumu, 21-23 Mayıs, Bildiriler (Editör: Doç. Dr. Sebahattin ŞİMŞİR - Yrd. Doç. Dr. Bedri AYDOĞAN)*, Almatı, 297-312.
- ORALTAY, H., YÜCE, N. ve PINAR, S. (1984). *Kazak Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.

- ÖGEL, B. (1993). *Türk Mitolojisi, 'Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar'*. C. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ŞAYMARDANKIZI, M., KAYIM K., MUHANOV, B. ve SETİMBEKULI, R. (1992). *Januvartanuv Biyologiya*. Almatı: Ravan.
- TÜRK DİL KURUMU. (2009). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: TDK Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (2016). *Büyük Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 28.4.2016).
- TÜRKMEN, F. (2012). Türk Kültüründe Tarihi Gelişim İçinde Hayvan ve Bitkilerin “Ölçü Birimi” Olarak Kullanılması Hakkında. *Milli Folklor*, 24 (95), 96-102.
- UÇAR, İ. (2013). Türkiye Türkçesinde Hayvan Adlarından Türetilmiş Bitki Adları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 2(1), 1-19.